

NICOLAE BARAN (1909-2005)

Prof. univ. dr. Nicolae BARAN a fost un strălucit dascăl de limbi clasice și un cărturar cu renume național și internațional.

Născut la Tomești, în anul 1909, într-o familie de țărani, a urmat școala primară în satul natal, în anii 1917-1922, și Liceul Național din Iași, în anii 1922-1929. Studiile superioare le-a absolvit la Universitatea „Al. I. Cuza”, Facultatea de Litere, secția Filologie Clasică, în anii 1929-1932, ca bursier al Fundației „Nicolae Iorga”, iar în anul 1935 a trecut examenul de capacitate, la specialitatea latină-elină, și a fost numit profesor titular în învățământul preuniversitar.

În toate treptele de învățământ a avut dascăli de elită, care i-au cultivat în suflet dragostea de carte, iubirea de patrie și spiritul de omenie. La școala primară a avut ca institutor pe Constantin Popescu, un învățător, asemenea Domnului Trandafir din lumea lui Sadoveanu, la liceu a avut profesori, printre alții, pe legendarul latinist Virgil Marineanu, pe Mihai Costăchescu și pe Dumitru Gafițeanu, personalități cu mare prestanță și cu pasiune pentru instruirea tinerilor și pentru munca științifică. La Universitate, profesori preferați au fost I. M. Marinescu, Cezar Papacostea, Ștefan Zeletin, Oreste Tâfrali, Paul Nicorescu și Ion

Găvănescu. Toți acești învățați l-au format ca specialist eminent și au constituit, pentru discipolul lor, modele de conduită în viață.

După absolvirea Facultății cu mențiunea *magna cum laude*, prof. N. Baran a funcționat, ca dascăl titular, în diverse localități din România Mare – Orăștie, Tighina, Chișinău, Ismail, Rm. Vâlcea, Iași. A fost profesor, în învățământul preuniversitar, vreme de trei decenii, între 1934-1964 și apoi, din 1964 până la pensionare, în anul 1972, în învățământul superior.

În cariera sa didactică a cunoscut bucurii profesionale, dar și dureri profunde, provocate de al doilea război mondial și, apoi, de dictatura comunistă. Prof. N. Baran a fost mobilizat și trimis pe front în anii 1942 și 1943, în calitate de cifrator al Diviziei 14 de Infanterie. A participat la luptele eroice de la Cotul Donului și a îndurat teroarea unui război sângeros. După capitularea Germaniei hitleriste, în țara noastră, a fost instaurată dictatura comunistă. Acest regim totalitar a desființat, cum știm, predarea limbilor clasice în învățământul românesc, în deceniul 1948-1958; în această vreme, profesorii de limbi clasice, pentru a putea supraviețui, s-au reprofilat. Mulți, însă, au părăsit, pentru totdeauna, această specializare de elită. Atunci au fost scoși din învățământul superior din Iași magistrul Th. Simenschi și profesorul H. Mihăescu, personalități cu renume european. După reabilitarea studiilor clasice în România, prof. N. Baran s-a întors la uneltele sale și a muncit cu abnegație sporită pentru consolidarea filologiei clasice în țara noastră.

Pe plan didactic, prof. N. Baran a fost un pedagog cu mare vocație. Cursurile și seminariile sale cucereau studenții prin orizontul de cultură, prin fraza patetică, prin dicția sa impecabilă și prin puterea cu care trăia în universul marilor elasiici antici. Lecțiile sale deschise erau un model didactic pentru predarea limbilor clasice. Instruirea discipolii săi atât prin metoda analizelor de text, cât și prin comentarea valorilor poetice și estetice ale capodoperelor antice. Prelegerile sale erudite și efervescente transformau catedra, adeseori, într-un amvon, făcând apologia studiilor clasice. Prof. Nicolae Baran considera că filologia clasică este o vatră de cultură și civilizație, iar pentru noi, români, un izvor de fortificare a conștiinței și a unității naționale. În acest crez înalt, a educat numeroase promoții de absolvenți care au aprins, în toate colțurile țării, torța latinității limbii române. În activitatea didactică, prof. N. Baran s-a distins de generația sa, cu precădere, prin cultivarea latinei ca limbă vorbită. Profesorul Baran scria și vorbea latinește, ca în secolele trecute, demonstrând că limba latină nu e o limbă de cultură apusă, ci o limbă de comunicare internațională. Momentele festive în care prof. Nicolae Baran rostea discursuri în limba latină, ca umanității din vremea Renașterii, vor trăi multă vreme în memoria noastră. Prin activitatea sa didactică, devotată inițierii elevilor și studenților în lumea valorilor greco-latine, prof. N. Baran a contribuit la înflorirea învățământului clasic în cetatea noastră și în țara noastră.

Activitatea științifică a profesorului N. Baran poartă, de asemenea, pecetea spiritului său învățat de umanismul latin. A publicat puține lucrări, din pricina condițiilor grele în care a trăit, dar două dintre acestea sunt astăzi lucrări de referință. Avem în vedere, mai întâi, lucrarea sa de doctorat, **Valoarea stilistică a termiologiei erotice la Lucretius**, susținută la București, în 1971, sub conducerea științifică a ilustrului prof. univ. N.I. Barbu. Această lucrare a fost publicată, peste un deceniu, într-o formă revizuită, în celebra **Enciclopedie de la Berlin**, numită **Aufstieg und Diederengang der Romischen Welt**, Berlin, 1983; cea de a doua lucrare de referință are titlul **Maxime și cugetări latine în opera lui Mihai Eminescu**, Iași, Apollonia, 1997.

Prof. N. Baran a participat la șapte congrese internaționale, dintre care menționăm congresele de filologie clasică de la Varșovia, Praga, Avignon, Rapallo și Genova. A fost membru activ în numeroase societăți de specialitate, din țară și din străinătate. Amintesc acum societățile: Les Études Latines (Paris, membru din 1930), Societas Romanitas (Rio de Janeiro, membru din 1958), Vita Latina (Avignon, membru din 1965), Vox latina (Saarbrücken, membru din 1970) și Societas Eirene (Praga, membru din 1960).

Personalitatea profesorului Baran a fost proteică: dascăl luminat, cercetător pasionat, dar și un excepțional om de omenie. Destinul i-a hărăzit o viață de învingător și o vârstă de patriarh. Trupul său mărunț adăpostea un suflet uriaș. Iubea natura, cultura, cetatea, familia. Îmbina zilnic munca fizică, în grădina proprie, cu studiul clasicilor greci și latini. Își compusese un adagiu „*dimineață-s cărturar, după-masă grădinar*”. Își făurise un crez, încă din adolescență, legat de soarta limbilor clasice în societatea modernă, pe care îl rostea, cu patos și convingere, în amfiteatre, în sălile de conferințe sau la agape între colegi. „*Lingua latina nondum mortua est neque morietur, sed in aetate nostra, hominibus utilissima, revivescere ex proprio cinere, sicut passer*

Phoenix“ („Limba latină nu a murit și nu va muri, ci, în vremea noastră, foarte utilă oamenilor, va renaște din propria cenușă, ca pasărea Phoenix”). Gândul său vaticinar și spiritul său de jertfă va fi pentru noi, colegi și discipoli, o călăuză spre frumos și adevăr.

Prin trecerea profesorului N. Baran în lumea de dincolo de bine și de rău, Facultatea de Litere de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași pierde un umanist, cu suflet de tribun, iar filologia clasică românească un devotat slujitor.

TRAIAN DIACONESCU

NOTĂ. Reproducem, în semn de omagiu, ultima recenzie, cu profil istoric și filologic, scrisă de profesorul universitar, dr. Nicolae Baran și tipărită în revista „Academica”, 23, februarie 2004, anul XIV, 160. Această recenzie oglindește, *in parvo*, personalitatea regretatului magistrului. Se distinge prin înțelegerea adecvată a textului latin, prin logica impecabilă a judecăților de valoare și prin eleganța stilului. Aceste virtuți definesc un aristocrat al spiritului și un autentic om de știință.